

Hogyan tovább Japán?

Helyre kell állítani a világ gazdaság „harmadik pólusát”!

Hernádi András

Hosszú időn át szokás volt a hárompólusú világ(gazdaság)ról beszélni, amelyben az Egyesült Államok és az Európai Unió mellett az Ázsiában vezető szerepet játszó Japán és „holdudvarát” emlegettük harmadik pólusként.

- Miközben a hidegháborús korszak lezárulása után az USA vitathatatlanul hegemon szerepre tett szert, amiben segítségére volt a globalizációs folyamat töretlen előrehaladása és az információs technológiák térnyerése – s e pozíciója 2001. szeptember 11-e után sem rendült meg –,
- az Európai Unió pedig lassú, de szívós belső és külső egyeztetések révén sikerrel munkálkodott az integráció elmélyítésén (euro) és kiterjesztésén (keleti bővítés),
- Japán nemcsak „elvesztegette” az évezred utolsó évtizedét, de mintha lazábbra is engedte volna kapcsolatait az ázsiai, és különösen a hozzá földrajzilag legközelebb lévő (dél)kelet-ázsiai országokkal.

Nem mintha *saját* külkereskedelmében nem növelte volna a velük folytatott forgalom súlyát (a szóban forgó évtizedben összesen mintegy 10 százalékponttal, 30%-ról 40%-ra), de

- a partnerországok folyamatosan csökkenő mértékben támaszkod(hat)tak piacaira (a kelet-ázsiai NIC-ek együttesen 11% helyett 8%-ban, a négy nagyobb ASEAN-ország 23% helyett 16%-ban),
- a Japánból származó importjuk részaránya is csökkent (az előbbieknél 23%-ról 18%-ra, az utóbbiaknál 26%-ról 22%-ra),

- akárcsak a japán tőkéé a teljes működőtőke importjukban (országoként eltérő skálában, de a 25-40%-os sávból a 7-25%-os sávba).

Mindez persze egyúttal a partnerországok „nagykorúvá” válásáról, világpiaci kapcsolatrendszerének többoldalúvá válásáról is tanúsodott, ami a jövőt illetően jó alapját képezheti a regionális együttműködés kiterjesztésének is.

Minthogy a térségben korábban számos regionális együttműködési formáció (ASEAN, APEC, EAEC, PECC) a várakozásokkal szemben meglehetősen alulteljesített, úgy tűnik, Japán az új évezredben a kétoldalú szabadkereskedelmi megállapodások rendszerének kiépítésével próbál(hat)ja megszilárdítani saját és a délkelet-ázsiai pénzügyi válság nyomán egészében is meggyengült ázsiai pólus helyzetét. Ez utóbbi tekintetében segítségére lehet

- a már korábban beindult ASEAN+3 (Kína, Korea és Japán) együttműködés intenzívebbé tétele,
- illetve az a tény, hogy a Kínai Népköztársaság WTO-taggá válásával ez a hatalmas piacú ország is szervezettebben bekapcsolhatóvá válik a nemzetközi gazdasági rendszerbe.

A 2002 januárjában Szingapúrral megkötött szabadkereskedelmi megállapodás értelmében, amely a tervek szerint 2002 áprilisától lép életbe, a mezőgazdasági termékek kivételével megszűnnek a vámok a két ország között. A vámok eltörlésén kívül a két ország gazdasági rendszerének különböző területeit is össze kívánják hangolni, így például kölcsönössé akarják tenni a szabadalmak elfogadtatását, és olyan kapcsolatot létesíteni a Bank of Japan, valamint a Szingapúri Monetáris Hatóság elszámoló há-

lózata között, amely lehetővé teszi a japán jében, illetve szingapúri dollárban kötött tranzakciók egyidejű lebonyolítását. Ugyancsak tervezik, hogy a megállapodás keretében közös kutatási együttműködési programot, diákcserét szerveznek, amelynek segítségével a kulturális és egyéb, nem üzleti kapcsolatokat is elmélyíté-
nék.

Szingapúr, mint az ASEAN-csoport legfejlettebb tagja, maga is érdekelt volt abban, hogy a nagyon lassan haladó ASEAN-integrációt ezen önálló lépéssel próbálja serkenteni. Fejlettségénél fogva Japán számára is megfelelő partnernek látszik ahhoz, hogy ilyen megállapodások sorát elindítsa. A japán tervek között ugyanis szerepel hasonló egyezmények megkötése Dél-Koreával, Mexikóval, Chilével és Kanadával, illetve Ausztráliával is.

A szabadkereskedelmi megállapodásoknak nem csupán a kormányzati szférában vannak támogatói, hiszen erőteljes magánvállalati érdekek is szólnak mellettük. Vegyük csupán Mexikó példáját, ahol a japán feldolgozóipari cégek – az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Társulás, a NAFTA 2001-ben életbe lépett rendelkezése folytán – elveszítették az ún. Maquiladora-program keretében korábban élvezett vámmentességüket termékeik beszállítására, ha azokat mexikói üzemekben összeszerelve továbbexportálták – főként az USA-ba. Ugyanakkor erős kételyek is felmerülnek, hiszen a hagyományosan védett pozícióknak örvendő japán agrártermelők ellenállása nyilvánvalóan jóval erőteljesebb lesz Korea és Mexikó vagy akár Ausztrália mezőgazdasági termékeivel szemben, ha ezekkel az országokkal is sor kerülne szabadkereskedelmi megállapodás megkötésére. Ilyen okok miatt Szingapúr esetében csupán néhány terméket kellett kivenni a vámmentességi körből. Nagy általánosságban persze a kölcsönösségi alapon álló megállapodások azért is szolgálják Japán érdekeit, mert általuk nem csupán a külföldi versenyt eresztik rá a japán vállalatokra, hanem őket magukat is nagyobb egymásközi versenyre készítetik mind otthon, mind a partner-, illetve harmadik országokban.

Japán (dél)kelet-ázsiai kapcsolatainak szorosabbra vonásával – melyek között a Kínai Népköztársasághoz fűződő viszony bizonyára továbbra is megkülönböztetett szerepet fog ját-

szani – egyúttal új lendületet is kaphat a stagnáló gazdaság. A „kifelé menekülés” stratégiája azonban nem csupán a szigetország szempontjából érdemel figyelmet, minthogy újra beindíthatja a világgazdaság egyik, már hosszabb ideje csak alapjáraton működtetett motorját. Ha valóban sikerülne a globális érdekekkel fellépő Japánnak regionális tevékenységével nyomatékot adni a világgazdaság e harmadik pólusának, abból a nemzetközi közösség is megerősödve kerülne ki.

* * * * *